

Vlk zachycený fotopastí v centrální části Slavkovského lesa. 28. 10. 2022.

Jak jsme ve Slavkovském lese očekávali vlky a jak přišli

Pavel Jaška, Václav Procházka, David Blažek, Tomáš Fiala, Přemysl Tájek a Miloš Holub, AOPK ČR, Regionální pracoviště Správa CHKO Slavkovský les

Krajina Evropy je v posledních desetiletích ovlivňována dvěma protichůdnými trendy. Zatímco intenzivní hospodaření má za následek kolaps bioty zejména v zemědělské krajině, ponechávání částí krajiny neobhospodařovaných vede k rozvoji sekundární divočiny. Ta, ač mnohdy druhově chudší, může v kombinaci se striktní ochranou některých dříve vymizelých druhů představovat šanci pro jejich návrat, a to i do míst, která divočinou úplně nejsou. Zvláště to platí pro druhy velmi přizpůsobivé s relativně nízkými nároky na životní prostředí.

Příchod vlka obecného (*Canis lupus*) do Slavkovského lesa jsme očekávali již delší dobu. Očekávání to byla opodstatněná, neboť jeho šíření Evropou a tuzemskými kraji tomu jednoznačně nasvědčovalo (např. Tejrovský 2016, web 1). Z pohledu ochrany přírody by to byl příchod velmi vítaný. Přemnožení vysoké zvěře (Jaška 2014, Macháček et al. 2020)

má negativní efekt na přirozenou obnovu lesa, ale i na ochranu a zachování hodnot zvláště chráněných území (např. Čermák 2008, Tájek et Janovský 2016). Vrcholoví predátoři mají schopnost nejen stavy zvěře přirozeným způsobem regulovat (Jedrzejewski et al. 2002), ale také změnit její chování (Lima et Dill 1990, Lima 1998). Přítomnost vlka v regionu by tak přinesla naději na efektivnější regulaci zvěře a návrat jejího přirozeného chování. V důsledku pak šanci na lepší přirozenou obnovu lesa a zachování dalších cenných biotopů. Současně lze předpokládat zlepšení vitality zvěře díky obnově jejích přirozených návyků a zvýšeného odlovu nekvalitních jedinců.

Již několik let řada zaměstnanců regionálního pracoviště Agentury ochrany přírody a krajiny ve Slavkovském lese řešila různé neověřené nebo nakonec vyvrácené zprávy o pozorování vlků ve Slavkovském lese a nejbližším okolí. Jednalo se o nálezy trusu nebo

stop, informace o fotografiích ze soukromých fotopastí, chybně určená auty sražená zvířata, strženou zvěř a hospodářská zvířata nebo o pozorování toulavých psů. Relevantní důkazy nám však stále chyběly. Výjimkou ovšem byly informace o pohybu vlka ve Slavkovském lese od výzkumného týmu Aleše Vorla z České zemědělské univerzity v Praze. Toto nahodilé zjištění však rovněž nepotvrdilo dlouhodobější výskyt vlků v CHKO. Změna nastala na přelomu září a října roku 2022, kdy se na Správu CHKO opakovaně dostávaly zprávy o pohybu vlků v srdci Slavkovského lesa. Pokud jsme chtěli jejich výskyt podrobněji zdokumentovat, bylo nutné jednat rychle. Bylo totiž možné, že půjde pouze o epizodickou událost. Zaměřili jsme se na oblasti vytipované dle zpráv lesnického personálu a vlastních zkušeností z terénu. Především šlo o místa s minimálním pohybem lidí, vysokými stavy zvěře a specifickou strukturou lesních porostů, která dávala naději nejen na častější pohyb vlků, ale také jejich zachycení na fotopasti. Naše odhady se ukázaly jako správné, našli jsme řadu stop a vlčí trus. Výskyt vlků v území byl tudíž potvrzen. Na vhodných místech jsme rozmístili fotopasti, pořídili fotografický materiál a se sbírali vzorky trusu na genetickou analýzu pro podchycení původu “našich” vlků. Rovněž jsme instalovali diktafony, neboť dle informací místních se vlčí vytí v centrální části Slavkovského lesa občas ozývá. Vlk má také specifický pach, který za vhodných podmínek může cítit i člověk. Ten se nám již několikrát podařilo v terénu ucítit, nicméně vlky jsme zatím přímo nezahledli.

Lokality s častějším výskytem vlků stále sledujeme, pravidelně zde sbíráme vzorky a kontrolujeme fotopasti. Zachytit vlka na fotopast však není vůbec jednoduché, území je velké a cest, kterými se vlci pohybují, není málo. Vlčí teritorium může být velké desítky až stovky kilometrů čtverečních. I přesto jsme poměrně záhy po instalaci slavili úspěch, a to hned 28. 10., kdy se vlka podařilo zachytit jednou z našich fotopastí při pohybu poblíž pěšiny lesní zvěře nedaleko Kladské. Také na dalších kontrolách jsme podle pobytových znaků vlky potvrdili. Podle stop a trusu

Přítomnost vlka lze odhalit dle pobytových znaků, jako jsou stopy, trus nebo zbytky kořisti. Identifikace vlka však nemusí být snadná nebo vůbec možná

se v centrální části Slavkovského lesa vyskytovali ještě v prosinci, v době dokončování tohoto článku. Počet vlků však neznáme. Informace od lesnického personálu nasvědčují přítomnost smečky, která mohla na počátku podzimu čítat až šest vlků. Náš odhad současné početnosti se pohybuje mezi třemi a pěti jedinci.

Přítomnost vlka v území je vždy problematická z pohledu chovatelů hospodářských zvířat nebo tradiční myslivosti. Pytláctví vrcholových predátorů je také velkým problémem. Zřejmě stojí například za zastavením šíření rysa ostrovida v Čechách (Belotti et Bufka 2021) a jeho dlouhodobou absencí ve Slavkovském lese (Řepa 2014). Snad je to i důvod relativně pozdního příchodu vlka do Slavkovského lesa ve srovnání s okolními hornatinami. Nabízí se tedy otázka, zda jsou obavy z vlků ve Slavkovském lese opodstatněné. Opravdu jsou tak významnými škůdci, abychom je nebyli schopni respektovat?

Zkusme nyní nahlédnout do vlčího jídelníčku a teoretický si vypočítat spotřebu masa takovou vlčí smečkou, která by hypoteticky ve Slavkovském lese čítala pět vlků. Vycházejte snad můžeme ze závěrů studie provedené v bělověžských lesích v Polsku. Výzkumníci zde odhadli denní spotřebu masité stravy vlka na 5,3 kg, s nevyužitými zbytky činí potřeba 7,7 kg hmoty kořisti (Jederzejewski et al. 2000). Smečka čítající pět vlků tedy hypoteticky ročně uloví přibližně 14 tun kořisti. Průměrná váha kořisti v bělověžských lesích činila 67,2 kg, přičemž 63 % kořisti tvořil jelen lesní s průměrnou hmotností strženého jedince 93 kg. Druhou nejčastější kořistí bylo s 28 % prase divoké s průměrnou hmotností strženého jedince 23 kg (Jederzejewski et al. 2002). Situace se však může zásadně lišit podle regionu. Dobrý příklad poskytuje výzkum vlků v italských Apeninách, kde vlci při lovu výrazně preferují selata prasete divokého. Oproti tomu jelenům, daňkům a srncům se spíše vyhýbají (Mattioli et al. 2011). Složení potravy vlků závisí na řadě faktorů. Roli může hrát početnost jednotlivých druhů kořisti, její zranitelnosti ale také velikost smečky. Větší smečka loví větší kořist. Na jaře a v létě může

stoupat podíl ulovených prasat, díky dostupnosti selat. Při vyšší pokrývce sněhu pak může přibývat stržených jelenů evropských. Intenzita odlovu obvykle souvisí se sníženou kondicí mladých jelenů v pozdní zimě, nebo sezónní dostupností kolouchů v létě (Jederzejewski et al. 2002, Mattioli et al. 2004). Data o složení potravy vlků ve Slavkovském lese prozatím nemáme. Lze však předpokládat, že v ní bude dominovat jelení zvěř, a to díky jejímu silnému přemnožení (Macháček et al. 2020). Počet stržených jelenů sika a jelenů evropských by se dohromady v případě pětičlenné smečky mohl pohybovat kolem 250 kusů za rok.

Bohužel neznáme přesné myslivecké statistiky odlovu jelení zvěře v rámci celého Slavkovského lesa, nicméně si můžeme troufnout velmi hrubý kvalifikovaný odhad kolem patnácti set kusů jelení zvěře ročně. Pět vlků nám tedy odebere něco mezi 10–20 % úlovků. Z celkové populace zvěře to bude ještě výrazně méně. Vzhledem k benefitům, které vlci představují pro vitalitu zvěře a přirozenou obnovu lesa, se tedy obavy, případně nelegální odstřely vlků, jeví jako neopodstatněné.

Situace může být samozřejmě složitější přímo v těch honitbách, kde se vlci vyskytují nejraději. Lov ze strany mysliveckých hospodářů je zde náročnější, protože vlci zvěř v honitbě častěji rozplaší. Představuje to však takový problém? Z pohledu zmlazení lesa jistě ne. Z hlediska moderní myslivosti věříme, že lov zvěře ve vlčím teritoriu je nejen sportovní výzvou, ale také daleko větším zážitkem, který lovecké návštěvy regionu mohou dostatečně ocenit. Pro chovatele hospodářských zvířat by přítomnost vlků ve Slavkovském lese také nemusela být zásadní problém. Pokud dojde ke stržení hospodářského zvířete, snaží se stát kompenzovat vzniklou újmu. Jestliže už k útoku na hospodářská zvířata dojde, většinou se jedná o ovce, jejichž chov není ve Slavkovském lese příliš rozšířen. Někteří zdejší chovatelé ovcí již využili možných dotačních titulů a preventivně chrání svá stáda speciálními opatřeními, jiní ochranná opatření realizovali dokonce za vlastní finanční prostředky. Četné konflikty zde tedy

neočekáváme. Závěrem lze jen doufat, že se vlcí stanou součástí zdejší přírody. Snad se s nimi naučíme žít a respektovat je. Dejme jim příležitost léčit naše lesy regulací přemnožené zvěře. ■

Literatura:

- Anděra M. et. Gaisler J. (2012): Savci České republiky: popis, rozšíření, ekologie, ochrana. – Academia Praha, 285 pp.
- Belotti E. et. Bufka L. (2021): 30 let monitoringu rysa ostrovida na Šumavě. – Ochrana přírody 3/2021: 26–29.
- Čermák P. (2008): Vliv zvěře na stav a vývoj lesních ekosystémů. – Ochrana přírody 1/2008: 28–30.
- Červený J., Koubek P. et. Bufka L. (2005): Velké šelmy v České republice II: Vlk obecný. – Vesmír 84: 727–729.
- Jaška P. (2014): Jelen sika – ohrožení naší přírody. – Arnika 1/2014: 22–24.
- Jederzejewski W., Jederzejewska B., Okarma H., Schmidt K., Zub K. et. Musiani M. (2000): Prey selection and predation by wolves in Białowieża primeval forest, Poland. – Journal of Mammalogy 81(1): 197–212.
- Jedrzejewski W., Schmidt K. Theuerkauf J. Jedrzejewski B., Selva N., Zub K. et. Szymura L. (2002): Kill rates and predation by wolves on ungulate populations in Białowieża primeval forest (Poland). – Ecology 83(5): 1341–1356.
- Lima S. L. et. Dil L. M. (1990): Behavioral decisions made under the risk of predation: a review and prospectus. – Canadian Journal of Zoology 68: 619–640.
- Lima S. (1998): Nonlethal effects in the ecology of predator-prey interaction. – BioScience 48(1): 25–34.
- Macháček Z., Klementová B. et. Berková M. (2020): Širokospektrální monitoring početnosti populací jelenovitých v honitbě Prameny. – Ms., 29 pp. [Depon in: Správa CHKO Slavkovský les, Mar. Lázně].
- Mattioli L., Capitani C., Avanzinelli E., Bertelli I., Gazzola A., Apollonio M. (2004): Wolf predation on a roe deer (*Capreolus capreolus*) population of the northern-eastern Apennine, Italy. – Journal of Zoology 264:249–258.
- Mattioli L., Capitani C., Gazzola A., Scandura M., Apollonio M. (2011): Prey selection and dietary response by wolves in a high-density multi-species ungulate community. – European journal of wildlife research. DOI 10.1007/s10344-011-0503-4.
- Řepa P. (2014): Rys ostrovid ve Slavkovském lese. – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 1/2014: 2–4.
- Tájek P. et. Janovský, Z. (2016): Proč na Křížkách kvete méně vřesovce? – záhada vyřešena. – Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje 2/2016: 30–31.
- web1: <https://www.selmy.cz/vlk/rozsireni-vlka/>

Charakteristická stopní dráha vlka tvořící zřetelnou linii. Otisky zadních a předních nohou se zpravidla překrývají, spolehlivým určovacím znakem to ale není. Odlišit tak stopy vlka od stop velkých původních plemen psů lze jen těžko.

Všechny fotografie Pavel Jaška.

